

DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
17. april 1997^{*}

I sag C-351/95,

angående en anmodning, som Bayerisches Verwaltungsgericht München (Tyskland) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Selma Kadiman

mod

Freistaat Bayern,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80, som det associeringsråd, der er oprettet ved aftalen om oprettelse af en associering mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Tyrkiet, traf den 19. september 1980 om udvikling af associeringen,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, G.F. Mancini, og dommerne J.L. Murray, P.J.G. Kapteyn, H. Ragnemalm og R. Schintgen (refererende dommer),

^{*} Processprog: tysk.

generaladvokat: M.B. Elmer
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

- Selma Kadiman ved advokat R. Gutmann, Stuttgart

- den franske regering ved kontorchef C. de Salins og ekspeditionssekretær C. Chavance, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede

- den nederlandske regering ved kommitteret A. Bos, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent J. Sack, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 14. november 1996 er afgivet mundtlige indlæg af Selma Kadiman ved R. Gutmann, af den tyske regering ved afdelingschef E. Röder, Forbundsøkonomiministeriet, som befuldmægtiget, af den franske regering ved C. Chavance og af Kommissionen ved J. Sack,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 16. januar 1997,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved kendelse af 14. juni 1995, indgået til Domstolen den 13. november 1995, har Bayerisches Verwaltungsgericht München i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 7, stk. 1, i associeringsrådets afgørelse nr. 1/80 af 19. september 1980 om udvikling af associeringen (herefter »afgørelse nr. 1/80«). Associeringsrådet blev oprettet ved aftalen om oprettelse af en associering mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Tyrkiet, som blev undertegnet den 12. september 1963 i Ankara dels af Republikken Tyrkiet, dels af EØF's medlemsstater og Fællesskabet, og som blev indgået, godkendt og bekræftet på Fællesskabets vegne ved Rådets afgørelse 64/732/EØF af 23. december 1963 (*Samling af Aftaler Indgået af De Europæiske Fællesskaber*, bind 3, s. 541).

- 2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag mellem en tyrkisk statsborger, Selma Kadiman, og Freistaat Bayern i anledning af afslag på at forlænge hendes opholdstilladelse i Tyskland.

- 3 Artikel 6, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80 har følgende ordlyd:

»1. Med forbehold af artikel 7 vedrørende familiemedlemmers fri adgang til beskæftigelse har tyrkiske arbejdstagere med tilknytning til det lovlige arbejdsmarked i en bestemt medlemsstat:

— efter at have haft lovlig beskæftigelse i et år, ret til fornyelse af deres arbejdstilladelser i denne medlemsstat hos samme arbejdsgiver, såfremt der er beskæftigelse

- efter at have haft lovlig beskæftigelse i tre år, ret til i denne medlemsstat med forbehold af den fortrinsstilling, som arbejdstagere fra Fællesskabets medlemsstater har, at modtage tilbud om anden beskæftigelse hos en arbejdsgiver efter eget valg, såfremt dette tilbud er afgivet under normale vilkår og er registreret ved den pågældende medlemsstats arbejdsmarkedsmyndigheder

- efter at have haft lovlig beskæftigelse i fire år i den pågældende medlemsstat fri adgang til enhver form for lønnet arbejde efter eget valg.«

4 Artikel 7 i afgørelse nr. 1/80 bestemmer følgende:

»Når tyrkiske arbejdstagere har tilknytning til det lovlige arbejdsmarked i en medlemsstat, har deres familiemedlemmer, såfremt de har fået tilladelse til at flytte til den pågældende medlemsstat,

- efter at have haft lovlig bopæl dér i mindst tre år, og under forbehold af den fortrinsret, som gives arbejdstagere fra Fællesskabets medlemsstater, ret til at modtage enhver form for tilbud om beskæftigelse

- efter at have haft lovlig bopæl dér i mindst fem år, fri adgang til enhver form for lønnet beskæftigelse.

Tyrkiske arbejdstageres børn, der har gennemført en erhvervsuddannelse i værtslandet, kan uafhængigt af varigheden af deres ophold i medlemsstaten, modtage ethvert tilbud om beskæftigelse i den pågældende medlemsstat, forudsat at en af forældrene har været lovligt beskæftiget i denne stat i mindst tre år.«

- 5 Begge bestemmelser er indeholdt i kapitel II («Bestemmelser på det sociale område»), afsnit 1 («Beskæftigelsesforhold og arbejdskraftens frie bevægelighed»), i afgørelse nr. 1/80.
- 6 Det fremgår af sagen, at Selma Kadiman i 1985, da hun var femten år gammel, indgik ægteskab med en tyrkisk statsborger, der boede i Tyskland, og som siden 1977 havde haft lovlig beskæftigelse dér. I 1988 blev Selma Kadiman's ægtefælle meddelt opholdstilladelse med henblik på varigt ophold i denne medlemsstat.
- 7 Den 17. marts 1990 fik Selma Kadiman af de tyske myndigheder tilladelse til at flytte dertil med henblik på familiesammenføring med ægtefællen; hun tog herefter bopæl hos sin ægtefælle i Ruhpolding (Tyskland).
- 8 I juli 1990 meddelte de tyske myndigheder Selma Kadiman opholdstilladelse, der udløb den 14. maj 1991, og som efterfølgende blev forlænget til den 14. maj 1993.
- 9 Selma Kadiman fik endvidere arbejdstilladelse til beskæftigelse i Ruhpolding for perioden 6. februar 1991 — 1. februar 1992.
- 10 I september 1991 oplyste hendes ægtefælle, Hakki Kadiman, myndighederne i Ruhpolding om, at han ikke havde samlevet med sin hustru i omkring fem måneder, at han havde indledt skilsmisssag i Tyrkiet, og at hans hustru var vendt tilbage til sit hjemland den 7. september 1991.
- 11 Den 4. februar 1992 meddelte Selma Kadiman myndighederne i Ruhpolding, at hun havde bopæl på en anden adresse end ægtefællen. Pr. 1. april 1992 flyttede hun

til Bad Reichenhall (Tyskland), hvor hun på ny blev meddelt arbejdstilladelse, oprindeligt for perioden 6. april 1992 — 5. april 1995, hvis gyldighed imidlertid blev ændret to gange, fordi hun skiftede arbejdsgiver, første gang gældende for perioden 30. oktober 1992 — 29. oktober 1995, anden gang for perioden 1. juli 1993 — 30. juni 1994.

- 12 Ved afgørelse af 4. maj 1992 inddrog Landratsamt Traunstein Selma Kadiman's opholdstilladelse og pålagde hende at udrejse af Tyskland under henvisning til, at hun ikke samlevede med sin mand. Den 21. maj 1992 blev afgørelsen imidlertid ophævet, idet Selma Kadiman efter at være flyttet til Bad Reichenhall henhørte under Landratsamt Berchtesgadener Land's kompetence.
- 13 I juli 1992 oplyste Selma Kadiman Landratsamt Berchtesgadener Land om, at hun ikke samlevede med sin mand, fordi han mishandlede hende og var hende utro. Alle forsøg på at genoptage samlivet var mislykkedes, fordi manden havde slået hende og sat hende på gaden. Selma Kadiman havde i øvrigt opholdt sig i Tyrkiet fra den 7. september 1991 for at holde ferie dér sammen med sin mand, men hendes ophold var ufrivilligt blevet forlænget indtil den 1. februar 1992, fordi manden havde stjålet hendes pas fra hende, hvorefter han var rejst tilbage til Tyskland alene; hun havde først kunnet vende tilbage til Tyskland, efter at hun havde fået visum den 22. januar 1992.
- 14 Ved afgørelse af 5. januar 1993 begrænsede Landratsamt Berchtesgadener Land gyldigheden af hendes opholdstilladelse til den 26. januar 1993 og truede hende med udvisning, såfremt hun ikke udrejste af Tyskland inden to måneder under henvisning til, at ægtefællerne ikke længere boede sammen.
- 15 Efter at Hakki Kadiman havde erklæret, at han ville genoptage samlivet med hustruen, blev afgørelsen ophævet, og Selma Kadiman fik den 13. maj 1993 på ny meddelt opholdstilladelse, der var gyldig indtil den 14. maj 1994.

- 16 Da ægtefællerne imidlertid fortsat boede hver for sig, inddrog Landratsamt Berchtesgadener Land den 13. oktober 1993 Selma Kadiman's opholdstilladelse med virkning fra den 19. oktober 1993 og pålagde hende at udrejse af Tyskland inden en måned fra det tidspunkt, hvor afgørelsen var endelig. Landratsamt begrundede sin afgørelse med, at Selma Kadiman ikke havde boet sammen med sin mand siden september 1991, og at hun derfor ikke længere var berettiget til opholdstilladelse, som var meddelt hende med henblik på familiesammenføring.
- 17 Selma Kadiman har til prøvelse af denne afgørelse anlagt nærværende sag, der nu verserer for Bayerisches Verwaltungsgericht München. Selma Kadiman har ændret sin oprindelige påstand, således at hun endeligt har nedlagt påstand om, at Landratsamt Berchtesgadener Land tilpligtes at forlænge hendes opholdstilladelse.
- 18 Til støtte for sin påstand har Selma Kadiman gjort gældende, at hun har boet lovligt i Tyskland siden den 17. marts 1990, at hun uafbrudt har haft lovlig beskæftigelse der, og at de anfægtede afgørelser er i strid med artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80.
- 19 Ifølge Bayerisches Verwaltungsgericht München kan Selma Kadiman ikke med støtte i tysk ret få sin opholdstilladelse forlænget. Artikel 6 i afgørelse nr. 1/80, der tillægger tyrkiske arbejdstagere med tilknytning til det lovlige arbejdsmarked i en medlemsstat visse selvstændige rettigheder med hensyn til beskæftigelse, finder endvidere ikke anvendelse i nærværende sag, da Selma Kadiman ikke opfylder denne artikels betingelse om lovlig beskæftigelse hos samme arbejdsgiver i mindst et år. Selma Kadiman ville derfor kun kunne få medhold på grundlag af artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80.
- 20 Bayerisches Verwaltungsgericht München er af den opfattelse, at det for det første skal undersøges, om bestemmelsen kræver, at der fortsat består et familiemæssigt samliv mellem en tyrkisk arbejdstager med beskæftigelse i en medlemsstat og et

familiemedlem, der har fået tilladelse til at flytte dertil, henset til, at Hakki og Selma Kadiman ikke har haft fælles bopæl siden september 1991.

- 21 Den forelæggende ret nærer for det andet tvivl om, hvorvidt afbrydelsen af Selma Kadiman's ophold i Tyskland har betydning for beregningen af det tidsrum på tre års lovlig bopæl i værtsmedlemsstaten, der er omhandlet i artikel 7, stk. 1, første led, i afgørelse nr. 1/80. For at beregne treårsfristen i den foreliggende sag må man dels sammenlægge de perioder, hvor Selma Kadiman havde lovligt ophold i Tyskland før og efter inddragelsen af hendes opholdstilladelse i perioden 26. januar — 13. maj 1993, dels afklare, om der ved denne beregning kan tages hensyn til de fire måneder, hvor Selma Kadiman ufrivilligt opholdt sig i Tyrkiet, fordi hendes mand havde stjålet hendes pas.
- 22 Da Bayerisches Verwaltungsgericht München fandt, at en fortolkning af artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80 var påkrævet, for at retten kunne træffe afgørelse i sagen, har den forelagt Domstolen følgende tre præjudicielle spørgsmål:
- »1) Er det efter artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80 fra Associeringsrådet EØF-Tyrkiet om udvikling af associeringen et krav, at der fortsat består et familiemæssigt samliv på det tidspunkt, hvor de øvrige betingelser er opfyldt?
  - 2) Kræves der efter artikel 7, stk. 1, første led, i afgørelse nr. 1/80, lovlig bopæl i en af Fællesskabets medlemsstater uafbrudt gennem tre år?
  - 3) Skal et frivilligt eller påtvunget midlertidigt ophold af fem måneders varighed i Tyrkiet medregnes i det tidsrum på tre år, i hvilket der stilles krav om lovlig bopæl ifølge artikel 7, stk. 1, første led, i afgørelse nr. 1/80?»

- 23 Indledningsvis bemærkes, at de tre præjudicielle spørgsmål angår det tilfælde, hvor en tyrkisk statsborger, der som ægtefælle — og derfor som familiemedlem til en vandrende tyrkisk arbejdstager med tilknytning til det lovlige arbejdsmarked i en medlemsstat — har fået tilladelse til at flytte sammen med sin ægtefælle i den pågældende medlemsstat og ansøger om forlængelse af sin opholdstilladelse i henhold til artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80. Ifølge den forelæggende ret kan den pågældende, selv om hun havde haft lovlig beskæftigelse igennem et vist tidsrum i den pågældende medlemsstat, ikke gøre de rettigheder gældende, som afgørelsens artikel 6 tillægger en tyrkisk arbejdstager, der er integreret på arbejdsmarkedet i en medlemsstat, da hun ikke opfylder betingelserne ifølge denne bestemmelse.

Første spørgsmål

- 24 For så vidt angår det første spørgsmål fremgår det af forelæggelseskendelsen, at samlivet mellem ægtefællerne Kadiman, der har været gift siden 1985 og har haft fælles bopæl i Tyskland siden den 17. marts 1990, ophørte senest den 4. februar 1992, på hvilket tidspunkt Selma Kadiman tilmeldte sig en anden adresse end sin mand.
- 25 For at besvare den forelæggende rets spørgsmål er det nødvendigt først at tage stilling til, om begrebet lovlig bopæl i mindst tre år i artikel 7, stk. 1, første led, i afgørelse nr. 1/80 forudsætter et familiemæssigt samliv mellem arbejdstageren og dennes ægtefælle i hele den anførte periode, og om de nationale myndigheder lovligt kan inddrage ægtefællens opholdstilladelse, såfremt samlivet ophører.
- 26 Henset hertil skal det første præjudicielle spørgsmål forstås således, at det hermed reelt ønskes oplyst, om artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80 er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder kræver, at familiemedlemmer til en tyrkisk arbejdstager, i den forstand hvori udtrykket er anvendt i denne bestemmelse, skal bo sammen med arbejdstageren i den treårsperiode, der er foreskrevet i artiklens første led, for at opnå opholdsret i denne medlemsstat.

- 27 Med henblik på besvarelsen af dette spørgsmål bemærkes for det første, at artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80, i lighed med afgørelsens artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 2, i klare, præcise og ubetingede vendinger knæsetter den ret, som familiemedlemmer til en tyrkisk arbejdstager, der har tilknytning til det lovlige arbejdsmarked i værtsmedlemsstaten, har til dér at modtage enhver form for tilbud om beskæftigelse efter at have haft lovlig bopæl dér i mindst tre år, under forbehold af den fortrinsret, som gives arbejdstagere fra EF-medlemsstater, såvel som deres ret til fri adgang til enhver form for lønnet beskæftigelse i den medlemsstat, hvor de har haft lovlig bopæl i mindst fem år.
- 28 Artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80 har i lighed med artikel 6, stk. 1 (jf. dom af 20.9.1990, sag C-192/89, Sevince, Sml. I, s. 3461, præmis 26), og artikel 7, stk. 2 (jf. dom af 5.10.1994, sag C-355/93, Eroglu, Sml. I, s. 5113, præmis 17), direkte virkning i medlemsstaterne, således at tyrkiske statsborgere, der opfylder betingelserne, umiddelbart kan påberåbe sig de rettigheder, der følger af denne bestemmelse.
- 29 Det bemærkes dernæst, at de perioder med lovlig bopæl af en bestemt varighed, som er foreskrevet i artikel 7, stk. 1, uundgåeligt indebærer en opholdsret i samme perioder for familiemedlemmer til en tyrkisk arbejdstager, der har fået tilladelse til at flytte til værtsmedlemsstaten, idet nægtelse af denne ret ville svare til at nægte de pågældende mulighed for at tage bopæl på medlemsstatens område. Uden opholdsret ville en tilladelse til de pågældende familiemedlemmer til at flytte sammen med den tyrkiske arbejdstager på værtsmedlemsstatens område være helt illusorisk.
- 30 Det bemærkes endelig, at selv om bestemmelserne på det sociale område i afgørelse nr. 1/80, som artikel 7, stk. 1, er en del af, udgør en yderligere etape af gennemførelsen af arbejdskraftens frie bevægelighed på grundlag af traktatens artikel 48, 49 og 50, og selv om Domstolen under hensyn hertil har udtalt, at det derfor forekommer uomgængeligt nødvendigt i videst muligt omfang at overføre principperne fra disse artikler i traktaten på tyrkiske arbejdstagere, der har opnået de i afgørelsen anførte rettigheder (jf. dom af 6.6.1995, sag C-434/93, Bozkurt, Sml. I, s. 1475,

præmis 14, 19 og 20, og af 23.1.1997, sag C-171/95, Tetik, Sml. I, s. 329, præmis 20), forholder det sig ikke desto mindre således, at tyrkiske arbejdstagere, som retsstillingen er i dag, ikke har ret til fri bevægelighed inden for Fællesskabet, men kun har bestemte rettigheder i den værtsmedlemsstat, på hvis område de er lovligt indrejst, og hvor de i et bestemt tidsrum har haft lovlig beskæftigelse (jf. Tetik-dommen, præmis 29), ligesom det er tilfældet for en tyrkisk arbejdstagers familiemedlemmer, som har fået tilladelse til at flytte sammen med denne, og som lovligt har haft bopæl i den i artikel 7, stk. 1, første og andet led, anførte periode.

31 Det fremgår således af Domstolens faste praksis (jf. bl.a. dom af 16.12.1992, sag C-237/91, Kus, Sml. I, s. 6781, præmis 25), at afgørelse nr. 1/80 ikke berører medlemsstaternes kompetence til at udstede forskrifter såvel om tyrkiske statsborgeres indrejse til landet som om betingelserne for deres første beskæftigelse; afgørelsen regulerer alene — i artikel 6 — situationen for tyrkiske arbejdstagere, der allerede er lovligt tilknyttet værtsmedlemsstatens arbejdsmarked.

32 I lighed hermed giver afgørelsens artikel 7, stk. 1, familiemedlemmer til en tyrkisk arbejdstager, der er tilknyttet det lovlige arbejdsmarked i en medlemsstat, ret til at tage beskæftigelse dér efter at have haft lovlig bopæl dér i en vis periode, hvilket dog ikke påvirker den pågældende medlemsstats kompetence til at tillade de pågældende at flytte sammen med en tyrkisk arbejdstager med lovlig beskæftigelse i denne stat, at regulere deres ophold frem til det tidspunkt, hvor de har ret til at modtage enhver form for tilbud om beskæftigelse og til i givet fald — på de betingelser som den fastsætter — at tillade dem at tage beskæftigelse, inden den første treårsperiode som nævnt i artiklens første led er udløbet.

33 Hvad nærmere angår spørgsmålet om opholdsret for et familiemedlem i denne første treårsperiode, som hovedsagen angår, bemærkes, som det fremgår af præmis 29, at selv om en medlemsstat, der har meddelt tilladelse til indrejse på dens område, for at den pågældende kan flytte sammen med den tyrkiske arbejdstager, ikke efterfølgende kan nægte den pågældende ret til at opholde sig dér med henblik på familiesammenføring, har medlemsstaten imidlertid fortsat kompetence til at

fastsætte betingelser for denne opholdsret for at sikre, at familiemedlemmets ophold på statens område er i overensstemmelse med ånden og formålet i artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80.

34 Herved bemærkes, at bestemmelsen har til formål at lette adgangen til beskæftigelse og ophold for en tyrkisk arbejdstager, der er tilknyttet det lovlige arbejdsmarked i en medlemsstat, samtidig med at den skal tilgodese opretholdelsen af hans familiemæssige tilknytning.

35 Under denne synsvinkel giver bestemmelsen mulighed for, at familiemedlemmer til en tyrkisk arbejdstager, der allerede er tilknyttet det lovlige arbejdsmarked i en medlemsstat, indledningsvis kan få tilladelse til at flytte sammen med denne og tage bopæl dér med henblik på familiesammenføring. For at styrke en varig tilknytning i værtsmedlemsstaten for familien til den tyrkiske vandrende arbejdstager, giver den yderligere efter en vis tid familiemedlemmerne ret til at tage beskæftigelse i denne stat.

36 Den ordning, der er indført ved artikel 7, stk. 1, skal således skabe gunstige betingelser for familiesammenføring i værtsmedlemsstaten, idet familiemedlemmerne for det første har lov til at opholde sig hos den vandrende arbejdstager, og idet deres stilling efterfølgende befæstes af den ret, der indrømmes dem, til at tage beskæftigelse i denne stat.

37 Henset til bestemmelsens ånd og formål kan den derfor ikke fortolkes således, at den alene kræver, at værtsmedlemsstaten skal give familiemedlemmet tilladelse til at indrejse på statens område for at bo sammen med den tyrkiske arbejdstager, uden at kræve, at den pågældende i realiteten fortsat skal bo sammen med den vandrende arbejdstager, så længe vedkommende ikke selv har ret til adgang til arbejdsmarkedet.

- 38 En sådan fortolkning ville ikke blot rejse alvorlig tvivl om formålet med familiesammenføring, som bestemmelsen skal tilgodeses, men indebærer desuden risiko for, at tyrkiske statsborgere ville kunne omgå de strengere krav i artikel 6 gennem proformaægteskaber, hvilket ville være et misbrug af de begunstigelser, der følger af artikel 7, stk. 1.
- 39 Mens en udvidelse af de rettigheder med hensyn til beskæftigelse, der tilkommer en vandrende tyrkisk arbejdstager i medfør af artikel 6, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80, forudsætter, at den pågældende allerede er tilknyttet det lovlige arbejdsmarked i medlemsstaten, afhænger rettighederne med hensyn til beskæftigelse for den tyrkiske arbejdstagers familiemedlemmer ifølge artikel 7, stk. 1, udelukkende af det tidsrum, i hvilket de har haft bopæl i værtsmedlemsstaten. Til gengæld er det i artikel 7, stk. 1, udtrykkeligt præciseret, at familiemedlemmet skal have fået tilladelse fra den pågældende medlemsstat til at »flytte til« den medlemsstat, til hvis lovlige arbejdsmarked, den tyrkiske arbejdstager har tilknytning, hvorimod anerkendelsen af de rettigheder, som artikel 6 tillægger arbejdstageren, ikke er afhængig af de betingelser, hvorunder han har opnået indrejse- og opholdsret (jf. bl.a. Kusdommen, præmis 21).
- 40 I et tilfælde som det i hovedsagen omhandlede, hvor den tyrkiske statsborger kun kan støtte ret på sin stilling som familiemedlem til en vandrende arbejdstager i artikel 7, stk. 1's forstand, idet den pågældende ikke selv opfylder betingelserne for at kunne gøre de i artikel 6, stk. 1, omhandlede rettigheder gældende, får artikel 7 kun effektiv virkning, som det er understreget i præmis 37, såfremt den familiesammenføring, som begrundede den pågældendes indrejse på medlemsstatens område, har en vis varighed, hvor den pågældende har et familiemæssigt samliv med arbejdstageren.
- 41 Det fremgår heraf, at afgørelse nr. 1/80 i princippet ikke er til hinder for, at en medlemsstats myndigheder som betingelse for at forlænge en opholdstilladelse til et familiemedlem, der har fået tilladelse til at flytte sammen med en tyrkisk arbejdstager i denne medlemsstat med henblik på familiesammenføring, kræver, at den pågældende faktisk samlever med arbejdstageren gennem de i afgørelsens artikel 7, stk. 1, første led, nævnte tre år.

- 42 Som Kommissionen overbevisende har anført, ville resultatet kun blive et andet, såfremt den omstændighed, at den vandrende arbejdstager og familiemedlemmet ikke havde fælles bopæl i værtsmedlemsstaten, var sagligt begrundet. Dette ville bl.a. være tilfældet, såfremt afstanden mellem arbejdstagerens bopæl og familiemedlemmets arbejdsplads eller uddannelsesinstitution nødvendiggjorde, at familiemedlemmet havde egen bolig.
- 43 I et tilfælde som det i hovedsagen foreliggende tilkommer det udelukkende den nationale ret, der har kompetence til at fastslå og vurdere de faktiske omstændigheder i den tvist, den har fået forelagt, at træffe afgørelse om, hvorvidt der må antages at foreligge sådanne saglige hensyn, der kan begrunde, at den vandrende tyrkiske arbejdstager og hans familiemedlem bor hver for sig.
- 44 På grundlag af samtlige disse betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80 i princippet ikke er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder kræver, at familiemedlemmer til en tyrkisk arbejdstager, i den forstand hvori udtrykket er anvendt i denne bestemmelse, skal bo sammen med arbejdstageren i den treårsperiode, der er foreskrevet i artiklens første led, for at opnå opholdsret i denne medlemsstat. Saglige hensyn kan imidlertid begrunde, at familiemedlemmet og den vandrende tyrkiske arbejdstager bor hver for sig.

Andet og tredje spørgsmål

- 45 Med andet og tredje spørgsmål, som skal behandles under ét, ønsker den forelæggende ret reelt at få oplyst, om artikel 7, stk. 1, første led, i afgørelse nr. 1/80 skal fortolkes således, at det pågældende familiemedlem skal være bosiddende i værtsmedlemsstaten uafbrudt i tre år. Retten ønsker herunder oplyst, om der ved beregningen af perioden med tre års lovlig bopæl i bestemmelsens forstand skal tages hensyn dels til et ufrivilligt ophold af ca. fire måneders varighed i den pågældendes

hjemland, dels til den periode, i hvilken hendes opholdstilladelse i værtsmedlemsstaten var inddraget.

- 46 Det bemærkes, at artikel 7, stk. 1, første led, har til formål at begunstige en faktisk familiesammenføring mellem en tyrkisk arbejdstager og hans familiemedlemmer i værtsmedlemsstaten, hvorfor de nationale myndigheder i princippet kan kræve, at familiemedlemmerne og den vandrende arbejdstager skal have fælles bopæl i den første treårsperiode (jf. ovenfor, navnlig præmis 37, 38, 41 og 44).
- 47 Det fremgår således af bestemmelsens ånd og formål, at familiemedlemmet i princippet uafbrudt skal bo hos den tyrkiske arbejdstager i disse tre år.
- 48 Denne fortolkning er imidlertid ikke til hinder for, at den pågældende er væk fra den fælles bopæl i en rimelig periode og af lovlige grunde, f.eks. for at holde ferie eller besøge sin familie i hjemlandet. Sådanne kortvarige afbrydelser af det familiemæssige samliv, der ikke rejser tvivl om, at parterne har fælles bopæl i værtsmedlemsstaten, skal sidestilles med perioder, i hvilke familiemedlemmet faktisk har samlevet med den tyrkiske arbejdstager.
- 49 Det samme er så meget desto mere tilfældet for så vidt angår et ufrivilligt ophold af mindre end seks måneders varighed i den pågældendes hjemland.
- 50 Under disse betingelser skal der ikke tages hensyn til et midlertidigt ophold af denne art ved beregningen af den treårsperiode, i hvilken der ifølge artikel 7, stk. 1, første led, i afgørelse nr. 1/80 kræves lovlig bopæl.

- 51 For så vidt angår spørgsmålet om inddragelse af en opholdstilladelse, der er meddelt et familiemedlem til en tyrkisk arbejdstager i værtsmedlemsstaten, bemærkes, at selv om medlemsstaterne har bevaret deres kompetence til at regulere, på hvilke betingelser familiemedlemmer kan indrejse på statens område og tage ophold der, indtil det tidspunkt, hvor de har opnået ret til at modtage enhver form for tilbud om beskæftigelse (jf. ovenfor, præmis 32 og 33), gælder det imidlertid, at de rettigheder, der ifølge artikel 7, stk. 1, er tillagt en tyrkisk arbejdstagers familiemedlemmer, ifølge denne bestemmelse skal respekteres uden hensyn til et særligt administrativt dokument fra værtsmedlemsstaten, som f.eks. en opholdstilladelse (jf. tilsvarende for så vidt angår artikel 6 i afgørelse nr. 1/80, Bozkurt-dommen, præmis 29 og 30).
- 52 Det bemærkes endvidere, at der i hovedsagen var tale om, at familiemedlemmets opholdstilladelse kun var inddraget i en kortere periode, og at begrænsningen ophørte i og med, der blev udstedt en ny opholdstilladelse, uden at værtsmedlemsstatens kompetente myndigheder af denne grund har bestridt lovligheden af den pågældendes ophold på statens område.
- 53 Henset hertil er den periode, i hvilken den pågældende ikke havde opholdstilladelse, uden betydning for beregningen af den treårsperiode, der er omhandlet i artikel 7, stk. 1, første led, i afgørelse nr. 1/80.
- 54 På grundlag af det således anførte bemærkes, at det andet og det tredje præjudicielle spørgsmål skal besvares med, at artikel 7, stk. 1, første led, i afgørelse nr. 1/80 skal fortolkes således, at det pågældende familiemedlem i princippet skal være bosiddende i værtsmedlemsstaten uafbrudt i tre år. Ved beregningen af perioden med tre års lovlig bopæl i bestemmelsens forstand skal der imidlertid tages hensyn

til et ufrivilligt ophold af mindre end seks måneders varighed i den pågældendes hjemland. Det samme er tilfældet med hensyn til den periode, i hvilken den pågældende ikke havde gyldig opholdstilladelse, når de kompetente myndigheder i værtsmedlemsstaten ikke af denne grund har anfægtet lovligheden af den pågældendes ophold på statens område, men derimod har meddelt en ny opholdstilladelse.

Sagens omkostninger

- 55 De udgifter, der er afholdt af den tyske regering, den franske regering, den nederlandske regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Bayerisches Verwaltungsgericht München ved kendelse af 14. juni 1995, for ret:

- 1) Artikel 7, stk. 1, i afgørelse nr. 1/80, som det associeringsråd, der er oprettet ved aftalen om oprettelse af en associering mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Tyrkiet, traf den af 19. september 1980 om udvikling af associeringen, er i princippet ikke til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder kræver, at familiemedlemmer til en tyrkisk arbejdstager, i den forstand hvori udtrykket er anvendt i denne bestemmelse, skal bo

sammen med arbejdstageren i den treårsperiode, der er foreskrevet i artiklens første led, for at opnå opholdsret i denne medlemsstat. Saglige hensyn kan imidlertid begrunde, at familiemedlemmet og den vandrende tyrkiske arbejdstager bor hver for sig.

- 2) Artikel 7, stk. 1, første led, i afgørelse nr. 1/80 skal fortolkes således, at det pågældende familiemedlem i princippet skal være bosiddende i værtsmedlemsstaten uafbrudt i tre år. Ved beregningen af perioden med tre års lovlig bopæl i bestemmelsens forstand skal der imidlertid tages hensyn til et ufrivilligt ophold af mindre end seks måneders varighed i den pågældendes hjemland. Det samme er tilfældet med hensyn til den periode, i hvilken den pågældende ikke havde gyldig opholdstilladelse, når de kompetente myndigheder i værtsmedlemsstaten ikke af denne grund har anfægtet lovligheden af den pågældendes ophold på statens område, men derimod har meddelt en ny opholdstilladelse.

Mancini

Murray

Kapteyn

Ragnemalm

Schintgen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. april 1997.

R. Grass

G.F. Mancini

Justitssekretær

Formand for Sjette Afdeling